

CIVILSAMFUNDS- STRATEGI

**FORSLAG TIL EN NY MODEL FOR
STØTTEN TIL OG SAMARBEJDET
MED CIVILSAMFUNDET**

**HOVEDPUNKTER
OG ANBEFALINGER**

INDHOLD

INTRODUKTION	4
CIVILSAMFUNDET SOM VELFÆRDSPARTNER	5
ANBEFALINGER TIL FREMTIDENS FINANSIERING	6
EN SAMMENHÆNGENDE STØTTEMODEL	7
NYE LOKALE OG NATIONALE PARTNERSKABER	8
STRATEGI FOR ET STYRKET SAMARBEJDE MOD ENSOMHED	10

CIVILSAMFUNDSSTRATEGI

Forslag til en ny model for støtten til og samarbejdet med civilsamfundet

Hovedpunkter og anbefalinger

Udgivet august 2021 af en arbejdsgruppe med følgende deltagere:

Frivilligrådet (formand for arbejdsgruppen)

Frivilligcentre & Selvhjælp Danmark (FriSe)

Civilsamfundets Brancheforening

Danske Handicaporganisationer

Rådet for Socialt Udsatte

Tekstredigering: Ola Jørgensen

Grafisk design: Karen Krarup

Foto: Side 4: Helga C. Theilgaard

Side 5 (Røde Kors): Maria Fonfara

ISBN: 978-87-996708-5-7

978-87-996708-6-4 [pdf]

INTRODUKTION

Civilsamfundet udfylder en vigtig rolle i det danske velfærdssamfund. Frivillige sociale organisationer bidrager med en lang række indsatser og fællesskaber, der gavner og inkluderer mennesker i udsatte og sårbare positioner. Det er derfor vigtigt, at der er politisk fokus på vilkårene for at fortsætte og udvikle denne del af velfærdssamfundet.

Fem organisationer har indsamlet og analyseret viden om den offentlige støtte til det frivillige sociale område. Målet har været at skabe et solidt grundlag for en ny model for, hvordan det offentlige i fremtiden kan støtte og samarbejde med den frivillige sociale sektor.

Arbejdet er mundet ud i et forslag til en ny civilsamlingsstrategi. I denne korte sammenfatning præsenteres hovedtrækkene i strategien og dens konkrete anbefalinger, herunder forslag til pejlemærker for udmøntningen af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet (SSA-reserven) og anbefalinger til samspillet med den øvrige offentlige støtte.

I hovedrapporten er de bagvedliggende analyser og anbefalingerne uddybet. Den kan hentes på frivilligradet.dk/civilsamlingsstrategi.

Arbejdsgruppen og dens opgave

Arbejdsgruppen bag civilsamlingsstrategien består af følgende organisationer: Frivilligrådet, Frivilligcentre & Selvhjælp Danmark (FriSe), Civilsamlingsfundets Brancheforening, Danske Handicaporganisationer og Rådet for Socialt Udsatte.

Arbejdsgruppen har af de politiske aftalepartier fået følgende opgave:

- At udarbejde forslag til strategiske pejlemærker for udmøntning af reserven 2022-24, herunder se på mulighederne for at arbejde med en partnerskabsmodel i regi af reserven.
- At udarbejde pejlemærker for samspillet med øvrig offentlig økonomisk støtte til frivillige sociale organisationer.
- At udarbejde en strategi for et styrket samarbejde med civilsamlingsorganisationerne om ensomhed.

CIVILSAMFUNDET SOM VELFÆRDS- PARTNER

I dag sætter mange lighedstegn mellem velfærdsløsninger og "det offentlige". Men historisk har civilsamfundet med sine frivillige organisationer på social- og sundhedsområdet spillet en helt central rolle i udviklingen af velfærdssamfundet. Der har vist sig store potentialer i et velfærdsmiks, hvor det offentlige – kommuner, regioner og stat – samarbejder med aktører, der er drevet af borgernes direkte engagement.

I kraft af sine særlige styrker kan og bør civilsamfundet også fremover være med til at løse vigtige og vanskelige velfærdsopgaver – både for og sammen med mennesker i udsatte og sårbare positioner, der ofte står uden for samfundets etablerede fællesskaber. Der er stor værdi i, at flere mennesker i sårbare og udsatte positioner bliver en del af det frivillige Danmark. Det kan fx være at mindske og forebygge ensomhed.

FORUDSÆTNINGER FOR ET GODT SAMARBEJDE

Den eksisterende måde at støtte de frivillige organisationer på har uheldige konsekvenser på især tre punkter:

- *Midlertidig støtte gør det sværere at tænke langsigtet*
En høj andel af midlertidig projektf finansiering fra mange kilder betyder, at organisationerne bruger uforholdsmæssigt mange ressourcer på at håndtere finansieringen og skaffe midler til nye projekter.
- *Uklare kriterier for tildeling af støtte*
I fraværet af en transparent bevillingsproces bruger mange organisationer meget energi på at positionere sig til især den støtte, der gives direkte via politiske forhandlinger (om SSA-reserven eller direkte på finansloven).

- *Administrative byrder tager tid fra kerneopgaven*
Mange civilsamfundsorganisationer oplever det som unødigt bureaukratisk at modtage og administrere statslige støttemidler. Byrderne angår blandt andet krav til regnskaber og udviklingsplaner og hertil forskelle mellem ministeriers krav.

Hvis man politisk ønsker, at civilsamfundets frivillige organisationer skal spille en vigtig rolle i håndteringen af komplekse sociale udfordringer, er man nødt til at sikre, at disse organisationer kan planlægge langsigtet og investere i at udvikle de nødvendige indsatser og kompetencer. Det kræver, at rammerne for civilsamfundsorganisationerne og deres samarbejde med det offentlige nytænkes.

Der er behov for i højere grad at koordinere indsatser, udveksle viden og erfaringer, danne netværk og partnerskaber samt opbygge kapacitet og kompetencer på det sociale område.

ANBEFALINGER TIL FREMTIDENS FINANSIERING

Der er brug for en anden model for det offentliges finansiering af det frivillige sociale område end i dag, hvor støtten af mange opleves som fragmenteret, kortsigtet, uigennemsigtig og unødigt tung at administrere. Det handler ikke kun om, hvor mange midler der gives til civilsamfundet, men også *hvordan* midlerne gives.

Når midler fx gives som *tilskud til specifikke projekter*, kan organisationen udvikle nye aktiviteter på et udvalgt område. At give midlerne som *støtte til drift* af kerneaktiviteter lægger en solid bund under organisationens samlede aktiviteter. Og når midlerne gives som led i en *partnerskabsaftale*, vil de blive brugt med det ene mål at løse ét udvalgt problem. Hvis man ønsker at udnytte civilsamfundets fulde potentiale, bør alle tre støtteformer indgå på en gennemtænkt måde i en fremtidig støtte-model.

Der er helt overordnet brug for en mere sammenhængende model, hvor alle finansieringskilder og støtteformer tænkes sammen, så samspillet mellem dem bliver mere transparent og simpelt. Arbejdsgruppens forslag til en sådan model præsenteres på næste side.

ANBEFALINGER OM UDMØNTNING AF RESERVEN

Formålet med SSA-reserven fremover bør ses i forlængelse af de oprindelige intentioner med satspuljen. Det vil sige, at midlerne skal komme socialt udsatte til gavn og derfor i høj grad bruges på indsatser i civilsamfundet og andre initiativer tæt på målgruppen.

Hvis det skal lykkes, kræver det en målrettet udmøntning af reserven, der står på et solidt fundament af viden. Et første vigtigt skridt i den retning er de "Principper for udmøntning af reserven til foranstaltninger på social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet", som den politiske aftalekreds vedtog som en del af reserve-aftalen for 2021-2024.

Arbejdsgruppen anbefaler, at disse principper suppleres med følgende tre pejlemærker for reserven, samt at de anvendes samlet ved de kommende reserveforhandlinger og bruges som prioriteringsredskab fremover:

- Der skal i udmøntningen af reserven være fokus på at sikre aktivitet i hele Danmark.
- Principperne for udmøntningen af reserven skal gælde på alle ressortområder, dvs. på tværs af social-, sundheds- og arbejdsmarkedsområdet mv.
- Der skal være en ramme til midlertidige udviklingsaktiviteter. De satspuljemidler, der udfases, bør erstattes af midler fra SSA-reserven, så der som udgangspunkt samlet set er minimum det samme beløb som hidtil til udviklingsaktiviteter.

EN SAMMEN- HÆNGENDE STØTTEMODEL

Arbejdsgruppen anbefaler følgende seks for-
bedringer af den samlede offentlige støtte
til de frivillige sociale organisationer.

1. En samlet ramme til permanent støtte til drift og kerneaktiviteter, der kan rumme nye behov

Det skal være muligt for organisationer, der opfylder visse kriterier, at overgå til en permanent driftsbevilling. Det vil give forsyningssikkerhed og dermed bedre mulighed for at fokusere på kerneydelsen. Tilførslen af midler til permanent driftsstøtte skal finansieres via finanslovsaftaler, så den økonomiske ramme til midlertidige aktiviteter og nye organisationer ikke udhules.

2. En transparent proces for uddeling af midler til drift og kerneaktiviteter

Øget transparens vil sikre, at støtten er tilgængelig for alle typer af organisationer og skabe et mere klart politisk beslutningsgrundlag. Arbejdsgruppen anbefaler, at midlerne til driftsstøtte fordeles af den brede politiske forligskreds på reserveområdet i en transparent proces. Det vil blandt andet sige ud fra et sæt overordnede kriterier, på baggrund af en forudgående ansøgning og efter indstilling fra embedsværket.

3. Årlig oversigt over den samlede støtte til civilsamfundet

Der skal årligt udarbejdes et samlet overblik over tilførte midler til civilsamfundet fra de forskellige statslige kilder, fx SSA-aftale, finanslovsaftale og puljemidler. Oversigten skal opdeles ud fra typer af støtte: permanent/midlertidig samt driftsstøtte/aktivitetsstøtte. Oversigten skal blandt andet gøre det muligt løbende at vurdere mulighederne for at overgå til varig driftsstøtte, jf. anbefaling nr. 1.

4. Støttestrukturen skal følges op af passende administrative rammer

De fremtidige rammevilkår for støtten til civilsamfundets organisationer skal tage afsæt i civilsamfundets logik og kultur og afspejle den enkelte bevillings karakter. Det gælder kravene til både administration af tilskuddene og dokumentation.

5. Større klarhed om den kommunale finansiering

Kommunerne skal implementere de otte anbefalinger til forvaltning af § 18-midlerne, som Frivilligrådet udarbejdede i 2020, herunder at § 18-støtten til civilsamfundet som minimum skal svare til bloktilskuddet, og at den går direkte til frivillige sociale indsatser. Det anbefales desuden, at der nedsættes en arbejdsgruppe, som undersøger vilkår og rammer for § 18-støtten.

6. Støttestrukturen skal tænkes på tværs af ressortområder

Civilsamfundets organisationer opererer uafhængigt af ressortopdelingen i den offentlige sektor. Derfor skal der i langt højere grad end i dag tænkes i fælles støtteløsninger, der fungerer på tværs af ressortområder. Pejlemærkerne for støtte til civilsamfundet skal derfor også implementeres ensartet på tværs af de områder, der er omfattet af reserven.

NYE LOKALE OG NATIONALE PARTNERSKABER

Nogle samfundsudfordringer er særdeles svære at løse. Det kan fx være problemstillinger, hvor borgeren slås med en kombination af problemer, og hvor de offentlige løsninger ikke er tilstrækkelige.

Det betyder ikke, at civilsamfundsorganisationerne skal træde til med løsninger *i stedet for* de offentlige indsatser. Intentionen er, at samspillet mellem sektorerne styrkes, så den samlede opgaveløsning bliver mere helhedsorienteret til gavn for mennesker i udsatte og sårbare positioner.

Partnerskaber mellem det offentlige og civilsamfundets organisationer er en oplagt ramme for et tættere samarbejde om særlige sociale udfordringer. Arbejdsgruppen foreslår derfor, at der som et led i civilsamfundsstrategien afsættes midler til at metodeudvikle og afprøve forskellige partnerskabsmodeller på dels lokalt, dels nationalt niveau.

DE LOKALE PARTNERSKABER

– skal øge mennesker i udsatte og sårbare positioners deltagelse i frivillige fællesskaber, herunder som frivillige, og bidrage til at reducere andelen af borgere, der oplever ensomhed.

Partnerskaberne skal inddrage relevante aktører inden for kommune, uddannelse og erhvervsliv for at sikre en stærk lokal alliance, der kan bidrage til øget sammenhængskraft og til at løse aktuelle sociale udfordringer lokalt.

Arbejdsgruppen foreslår, at der i regi af de midler i reserven, der er målrettet civilsamfundsstrategien, oprettes lokale partnerskaber i fem kommuner inden for en samlet ramme på omkring 30 mio. kr.

Partnerskaberne bør etableres og udvikles ud fra fire overordnede principper:

- *Det skal være nemt og ubureaukratisk for lokale foreninger at deltage*
Inden for rammerne af en fælles projektbeskrivelse skal lokale foreninger kunne deltage i partnerskabet, herunder på en ubureaukratisk måde modtage et startbeløb, der dækker nogle af deres ekstra udgifter.
- *Partnerskabet skal have en gennemsigtig og demokratisk governancestruktur*
Især når mange umage parter skal samarbejde, er det afgørende med klare og demokratiske principper for, hvordan alle relevante parter bliver inddraget og får indflydelse på fælles beslutninger.
- *Arbejdet i partnerskabet skal foregå på et kvalificeret grundlag*
At arbejde med mennesker i sårbare og udsatte positioner kræver ofte specifikke kompetencer og en opdateret viden. Det skal også sikres i partnerskabet, fx ved at understøtte tværgående faglig koordinering, netværk, videndeling og kompetenceudvikling.
- *Partnerskaberne skal tilføre en vis mængde innovation til området*
Ved at inddrage meget forskellige aktører og perspektiver på en given velfærdsudfordring kan der opstå nye diskussioner og synergier, som kan inspirere de offentlige tilbud. Dette potentiale bør tænkes med i udviklingen af partnerskabet.

Forankring og evaluering

De lokale partnerskaber organiseres omkring en eller flere konkrete sociale udfordringer, der ligger inden for partnerskabsmodellens overordnede formål. Partnerskabet skal koordineres af en lokal projektleder, fx det lokale frivilligcenter.

For at opnå læring og sikker viden om partnerskabernes effekt bør der sikres dokumentation i hele partnerskabets levetid. Kravene til dokumentation bør tilpasses behovet for såvel tværgående læring som partnerskabets egen løbende læring og dets ressourcer. Erfaringerne fra de fem partnerskaber skal indgå i en samlet evaluering.

DE NATIONALE PARTNERSKABER

– skal involvere civilsamfundsorganisationer i at definere og løse komplekse velfærdspolitiske udfordringer på områder, hvor den offentlige indsats hidtil ikke er kommet i mål, og hvor det kræver noget ekstra for at lykkes.

Arbejdsgruppen anbefaler, at der i regi af de midler i reserven, der er målrettet civilsamfundsstrategien, igangsættes et eller to nationale partnerskaber inden for en samlet ramme på omkring 30 mio. kr.

Formålet med disse partnerskaber er for det første at udvikle konkrete løsninger og indsatser for den givne målgruppe. For det andet at metodeudvikle selve partnerskabsmodellen, så den bliver optimeret til fremtidige nationale partnerskaber.

Emnerne for nationale partnerskaber bør tage afsæt i aktuelle politiske dagsordener. Blandt de mulige emner og målgrupper for de nationale partnerskaber nævnes indsatsen for personer med dobbeltdiagnoser, unge uden for job og uddannelse samt at styrke mennesker i sårbare og udsatte positioner som fortalere.

Et nationalt partnerskab kan etableres og udvikles ud fra følgende hovedlinjer:

- *Identifikation, overblik og involvering*
Et muligt partnerskab indledes med en afdækning af eksisterende viden og indsatser på området. Alle relevante aktører opfordres til og gives mulighed for at bidrage til at kvalificere denne afdækning, der ligger til grund for den politiske beslutning om partnerskabet og dets målsætninger.
- *Ansøgning og etablering*
Interesserede organisationer begrundes, hvad de kan bidrage med i partnerskabet. Ud fra disse ansøgninger sammensættes partnerskabet, så det samlet set har den nødvendige bredde i kompetencer og tilgang til det valgte problem.
- *Governance, drift og udvikling*
Der udvikles en model for parternes fordeling af roller, opgaver og ansvar, som passer til civilsamfundets særkende. En udviklingsplan udgør et fælles styringsredskab. Planen forhandles og forankres i det relevante ministerium, men organisationerne kan eventuelt selv facilitere driften af partnerskabet.
- *Økonomi*
Der skal være en økonomisk ramme, som gør det muligt at finansiere initiativer og aktiviteter, som organisationerne driver som led i partnerskabet. Midlerne skal gives med et stort rum til fleksibel anvendelse. Der skal desuden afsættes et mindre beløb til at dække udgifterne til at etablere, organisere og deltage i partnerskabet.
- *Evaluering*
Der skal i samtlige partnerskaber indtænkes løbende, ekstern evaluering. Ved de første afprøvninger af partnerskabsmodellen bør der være særligt fokus på metodeudviklingen.

STRATEGI FOR ET STYRKET SAMARBEJDE MOD ENSOMHED

Ensomhed er et eksempel på et komplekst samfundsproblem, som civilsamfundet og dets organisationer kan være med til at løse. Alvorlig og langvarig ensomhed er skadelig. For den enkelte medfører det dårlig trivsel og sundhed samt ringere livskvalitet, men også de samfundsmæssige og -økonomiske konsekvenser er betydelige.

Der er derfor gode grunde til en forstærket, fælles indsats for at forebygge og afhjælpe ensomhed. Her besidder civilsamfundets organisationer en række værdifulde ressourcer og muligheder, som det vil være oplagt at mobilisere endnu mere.

Arbejdsgruppen anbefaler en strategi med nedenstående seks indsatsspor:

1. Civilsamfundet skal skabe fællesskaber for endnu flere

Der er især brug for:

- At øge antallet af fællesskaber og i den proces inddrage de borgere, der skal have gavn af fællesskaberne.
- At sikre, at virkningsfulde koncepter og indsatser mod ensomhed fastholdes og skales, så flere kan få gavn af dem.
- At rekruttere flere frivillige blandt borgere, der er i særlig risiko for at blive ramt af ensomhed.
- At arbejde systematisk i civilsamfundets organisationer med værtsskab og modtagelse af nye medlemmer i fællesskaberne.

2. Civilsamfundet skal bidrage mere og tidligere til bekæmpelsen af ensomhed

Der er især brug for:

- At ruste civilsamfundets organisationer og ansatte i offentlige myndigheder til at spille en rolle i det opsøgende arbejde, så vi kan opspore borgere, som er ramt af ensomhed eller i risiko for at blive det.
- At være særligt opmærksomme på at tilbyde kontinuerlige fællesskaber til borgere, som gennemgår store livsforandringer.
- At sørge for, at (potentielt) ensomme kender til muligheden for at deltage i civilsamfundets fællesskaber eller bruge mere specialiserede tilbud i frivillig-regi.

3. Civilsamfundet skal indgå i nye samarbejder på tværs af sektorer

Der er især brug for:

- At iværksætte partnerskaber på tværs af civilsamfund og fx kommuner og regioner, der har til formål at nedbringe ensomheden og øge deltagelsen i fællesskaber.
- At bruge partnerskaber til generelt at skabe stærkere samarbejdsrelationer, så myndigheder og civilsamfund i det daglige arbejde med sårbare og udsatte målgrupper bruger hinandens forskellige muligheder og kompetencer.

4. Civilsamfundet skal bidrage til aftabuisering af ensomhed

Der er især brug for:

- At arbejde med at nedbryde tabuet om ensomhed på alle niveauer af samfundet, fx gennem kampagner o.l.
- At civilsamfundet udnytter det folkelige engagement i organisationerne til at sætte fokus på ensomhed og dermed bidrager til, at flere tør tale åbent om problemet.

5. Indsatsen mod ensomhed skal stå på et fundament af viden

Der er især brug for:

- At opbygge en solid viden om ensomhed, årsagerne til ensomhed og effektive interventioner, fx ved at etablere et stærkt videnscenter.
- At blive bedre til at oversætte viden om ensomhed til brugbare værktøjer til fx efteruddannelse af organisationernes ledere, medarbejdere og frivillige.
- At indsamle viden og erfaringer om de langsigtede konsekvenser af COVID-19 i forhold til alvorlig ensomhed i Danmark.

6. Civilsamfundet skal bidrage til en samlet national ensomhedsstrategi

Udover det styrkede samarbejde med civilsamfundet mod ensomhed bør Danmark også have en egentlig strategi mod ensomhed. En sådan strategi skal sikre, at alle relevante aktører, fagområder og sektorer bidrager til at forebygge og afhjælpe ensomheden. Strategien bør også adressere de grundlæggende spørgsmål om, hvorfor vi skaber flere ensomme i Danmark, og hvad der strukturelt kan gøres for at bremse disse dynamikker.

Parallelt med arbejdet med denne civilsamfundsstrategi har organisationer fra alle fire COVID-partnerskaber sammen med en bred kreds af øvrige organisationer udarbejdet et inspirationsoplæg til en bredere national ensomhedsstrategi.

I udarbejdelsen af en national, tværsektoriel ensomhedsstrategi bør nærværende civilsamfundsstrategi indgå som et delelement. Civilsamfundsstrategien beskriver netop, hvordan civilsamfundet og dets organisationer kan spille en aktiv rolle i bekæmpelsen af ensomhed og dermed udgøre et folkeligt supplement til indsatsen fra kommuner, regioner, uddannelsessektoren, arbejdsmarkedet m.fl.

CIVILSAMFUNDSSTRATEGI

HOVEDPUNKTER OG ANBEFALINGER

Civilsamfundet udfylder en vigtig rolle i det danske velfærdssamfund, og der er brug for politisk fokus på vilkårene for at udvikle denne del af velfærdssamfundet.

Fem organisationer giver her et bud på en ny model for, hvordan det offentlige i fremtiden kan støtte og samarbejde med den frivillige sociale sektor.

Publikationen er en kort sammenfatning af hovedtrækkene i en ny civilsamfundsstrategi med vægt på de konkrete anbefalinger.

Hele strategien kan ses på frivilligradet.dk/civilsamfundsstrategi.
Her er de bagvedliggende analyser og anbefalingerne uddybet.

civilsamfundets
branche forening

DH

DANSKE HANDICAPORGANISATIONER

RÅDET FOR
SOCIALT
UDSATTE

